

544 s. 4. **Kapustin A.I., Sarnackyi S.V.** Konceptsiya vivchennya istoriyi oligofrenopedagogiki (tradiciyi ta novjciyi): nauk.-met. posib. dlya naukovih pracivnikiv, aspirantiv, studentiv ped. Vusiv. – Slov'yansk, 2013. – 337 s. 5. **Malofeev M.M.** Specialne navchannya u Rossiyi ta sa kordonom / U 2-h chastinah / Chastina 1/ - M.: UPK «Fedorovec», 1996. – 182 s. 6. **Porchnev B.F.** Pro pochatok ludskoyi istoriyi (Problemi paleopsichologiyi). – M. «Dumka», 1974. – 487 s.

Білецький О.А., Сарнацький С.В. До питання про вплив історичних та культуральних чинників на природу психофізичних та поведінкових порушень

У статті розглянуто проблему визначення впливу історичних та культуральних факторів на природу психофізичних та поведінкових порушень у людини. Здійснено аналіз цієї проблеми з античної епохи до наших часів. Обґрунтовано положення про те, що психофізична норма й відхилення від неї, як деякі суб'єктивні реальності антропогенного ландшафту і феномена культури не зводяться тільки до натуральних, органічних подій, Цеположення не потребує особливих доказів. У зв'язку з цим, зазначено вплив історичної ситуації на психофізичний стан здоров'я людства, який у теперішній час вважається більшистю шкіл, які проводять історико-психологічні та психіатричні дослідження, а також відповідальність культури не тільки за зміст поведінки, але й за її структуру, що природа конфліктів, стресових ситуацій та механізмів психологічного захисту культурально детермінована. Зроблені висновки, що не дивлячись на явну очевидність, ці положення залишаються декларативним та здебільшого не знаходять реалізації в конкретних наукових дослідженнях і тим паче, у повсякденній клінічній практиці, а різноманітні та різноаспектні варіанти рішення цієї проблеми, яка має як достоїнства, так і явні недоліки, нечіткість термінології зумовлюють її дискусійний характер та ускладнюють її вміщення в сучасний змістовний дискурс.

Ключові слова: норма, патологія, анормальний розвиток, антропогенний ландшафт, культурний простір.

Белецький А.А., Сарнацький С.В. К вопросу о влиянии исторических и культуральных факторов на природу психофизических и поведенческих нарушений

В статье рассматривается проблема определения влияния исторических и культуральных факторов на природу психофизических поведенческих нарушений у человека. Осуществлён анализ этой проблемы от античной эпохи до наших дней. Обосновано положение, что психофизическая норма и отклонения от неё как некоторые субъективные реальности антропогенного ландшафта и феномена культуры не сводятся только к натуральным, организменным событиям, не нуждается в настоящее время в особых доказательствах. В связи с этим, отмечено влияние исторической ситуации на психофизическое состояние здоровья человечества, которое в настоящее время признаётся большинством школ, проводящих историко-психологические и психиатрические исследования, а также ответственность культуры не только за содержание поведения, но и за её структуру, что природа конфликтов, стрессовых ситуаций и механизмов психологической защиты культурально детерминирована. Сделан вывод, что, несмотря на свою очевидность, эти положения остаются декларативными, не находя реализации в конкретных научных исследованиях, и тем более в повседневной клинической практике, а разнообразные и разноаспектные варианты решения данной проблемы, которая имеет достоинства как так и явные недостатки, нечёткость терминологии, придают ей дискуссионный характер и затрудняют её включение в современный содержательный дискурс.

Ключевые слова: норма, патология, анормальное развитие, антропогенный ландшафт, культурный простор.

Bilecky O.A., Sarnackyi S.V. To the problem of historical and cultural factors influence upon the nature of psychohyysical and dthavioural olisorder

The article deals with the problem of determination of the influence of historical and cultural factors upon the nature of psychophysical bthavioural disorders of a person. The analayaia of this problem from the ancient times to up-to-date is waok. The influence of historical situation upon pchychophysical condition of man's health is defined. The conclusion can be made that these standings remain solemn not finoling realisation in certain scientific norks and moreover in daily medical practice. Various variants of solving this problm, which has its advantages and disadvantages, impart debaling character to it.

Key words: standard, disorder, anormal development, cultural spase.

Стаття надійшла до редакції: 24.10.2013

Статтю прийняли до друку: 25.10.2013

Рецензент: д.п.н., проф. Мамічева О.В.

УДК: 372.461:376.36 -056.264

**ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ
У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ**

Бондаренко Н.А.

Постановка проблеми. Найважливішою умовою всебічного розвитку дітей є правильне формування мовлення. Рівень розвитку останнього визначає можливості дитини в пізнанні навколишньої дійсності, обумовлює характер відносин з однолітками і дорослими, характеризує психічний розвиток. Одним з показників рівня мовленнєвого розвитку дитини є сформованість лексико-граматичної сторони мовлення. У дошкільнят з мовленнєвими порушеннями відзначаються труднощі в засвоєнні лексико-граматичних засобів мови, внаслідок

чого спостерігається недорозвинення зв'язного мовлення, в тому числі і монологічного.

Мета. Здійснити аналіз загальної та спеціальної літератури з проблеми розвитку зв'язного монологічного мовлення у дошкільників.

Виклад матеріалу дослідження. Аналіз літератури з даного питання показав, що проблема розвитку зв'язного мовлення вельми актуальна. Проблема формування монологічного мовлення розглядалася в педагогічному, логопедичному, психологічному аспектах. Основні напрямки і зміст корекційно-логопедичної роботи з формування зв'язного мовлення наведені в психолого-педагогічних дослідженнях Л. Виготського, С. Рубінштейна, С. Карпової, Т. Філічевої, Г. Чиркіної, Н. Жукової, Є. Мастюкової, М. Шеремет, С. Коноплястої, Ю. Коломієць та ін..

Питання формування зв'язного монологічного мовлення дітей дошкільного віку з нормальним мовним розвитком висвітлені в роботах А. Богуш, Л. Берозовської, Л. Пенєвської, Л. Федоренко, Т. Ладиженської, М. Лаврик та ін.. Дослідники відзначають, що елементи монологічного мовлення з'являються у висловлюваннях дітей вже у віці 2 – 3 років. З 5 – 6 років дитина починає інтенсивно опановувати монологічне мовлення, так як до цього часу завершується процес фонематичного розвитку мовлення, а також діти засвоюють морфологічний і синтаксичний лад рідної мови (О. Гвоздєв, Г. Фомічова, В. Лотарєв, О. Ушакова та ін). У старшому дошкільному віці помітно знижується характерна для молодших дошкільнят ситуативність мови. Вже з 4 років дітям доступні такі види монологічного мовлення, як опис (просте описування предмету) і оповідання, а на сьомому році життя - і короткі міркування. Однак, як засвідчують дослідження (Н. Гавриш, О. Леонтєв, Г. Леушина, С. Рубінштейн, Ф. Сохін, А. Шанхарович), повноцінне оволодіння дітьми навичками монологічного мовлення можливе тільки в умовах цілеспрямованого навчання [3]. До необхідних умов успішного оволодіння монологічним мовленням відноситься формування спеціальних мотивів, потреби у вживанні монологічних висловлювань; сформованість різних видів контролю та самоконтролю, засвоєння відповідних синтаксичних засобів побудови розгорнутого повідомлення. Оволодіння монологічним мовленням, побудовою розгорнутих зв'язних висловлювань стає можливим з виникненням регулюючої, плануючої функції мовлення (Л. Виготський, О. Лурія, А. Маркова та ін.). Дослідження ряду авторів показали, що діти старшого дошкільного віку здатні опанувати навички планування монологічних висловлювань (Л. Голубєва, Н. Орланова, І. Сліта та ін). Формування навичок побудови зв'язних розгорнутих висловлювань вимагає застосування всіх мовних і пізнавальних можливостей дітей, одночасно сприяючи їх вдосконаленню. Слід зазначити, що оволодіння зв'язним мовленням можливо тільки при наявності певного рівня сформованості словникового запасу та граматичної структури мовлення. Тому на вирішення завдань формування зв'язного мовлення дитини має бути спрямована робота з розвитку лексичних і граматичних мовних навичок.

Наведені положення особливо значущі для корекційної роботи з дітьми, що мають загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ). Обмеженість словникового запасу, відставання в оволодінні граматичною будовою рідної мови ускладнюють процес розвитку зв'язного мовлення, перехід від діалогічної форми мовлення до контекстної. За дослідженнями В. Тищенко, І. Марченко, М. Шеремет відомо, що у дітей з ЗНМ відзначаються труднощі програмування змісту розгорнутих висловлювань та їх мовного оформлення. Для їх висловлювань (переказ, оповідання) характерні: порушення зв'язності і послідовності викладу, смислові пропуски, явно виражена «невмотивована» ситуативність і фрагментарність, низький рівень користування фразовим мовленням. У зв'язку з цим формування зв'язного монологічного мовлення старших дошкільників з ЗНМ набуває першорядного значення в загальному комплексі корекційних заходів (Л. Вавіна, О. Жильцова, Р. Левіна, Є. Собонович, Л. Спірова, В. Тарасун, Л. Трофименко, М. Шевченко та ін.).

В старшому дошкільному віці основними видами, в яких здійснюється монологічне мовлення є опис, розповідь та елементарні міркування.

Як засвідчує аналіз літературних джерел проблема формування зв'язного монологічного мовлення у дітей із мовленнєвим недорозвитком (ЗНМ) висвітлені недостатньо (Є. Собонович, В. Тарасун, І. Мартиненко, В. Глухов, Н. Жукова, Т. Філічева, С. Шаховська та ін.). Дослідження науковців спрямовані, в основному, на формування зв'язного монологічного мовлення шляхом складання розповідей за однією та серією сюжетних картинок і охоплюють старший дошкільний вік. Розкриття означеного питання щодо молодшого шкільного віку ми можемо простежити у працях Н. Манько, Н. Січкачук, І. Марченко та ін.. Процес становлення зв'язного описового мовлення у дітей з мовленнєвими порушеннями має своє відображення у працях Ю. Рібцун [8, с.136].

Але у спеціальній літературі приділяється недостатньо уваги формуванню такого різновиду зв'язного монологічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ, як елементарні міркування. Засвоєння дитиною навичок і вмінь будувати міркування сприяє інтелектуальному становленню дитини, розвитку вербально-логічного мислення, оперативної мовленнєвої пам'яті, пізнавальної активності. За визначенням П.Блонського, міркування – це найбільш розвинена форма мислення. Цьому розвитку сприяє соціальна зумовленість мислення. Мовлення, що промовляється в суспільстві і для суспільства, автор відносить до

розвинутого міркування, розвинутого мислення [2,с.52]. Міркування є одним із операційних засобів опанування знань у школі. Відтак, мовлення для дитини, за умови оволодіння ним, стає досконалим знаряддям спілкування й мислення. Ця взаємозалежність набуває значущості на передодні вступу дітей старшого дошкільного віку до школи, особливо дітей з порушеннями мовлення, зокрема дітей із ЗНМ. Отже, постає питання пошуку шляхів вирішення цієї проблеми.

Охарактеризуємо дане поняття.

На думку О. Нечаєвої, міркування – це функціонально-смісловий тип зв'язного монологічного мовлення, що складається із синсемантичних речень з домінуванням причинно-наслідкових зв'язків як у середині синтаксичних одиниць, так і між ними, характеризується особливими логічними відношеннями між судженнями, що входять до складу міркування й утворюють умовивід, із специфічно мовним оформленням.

Міркування як психологічна категорія – це складна вербально-логічна розумова діяльність дитини. Дослідження вчених (П. Блонський, Х. Веклерова, Л. Войтко, М. Дональдсон, А. Запорожець, Г. Люблінська, Л. Обухова, В. Філь, І. Мартиненко, І. Марченко, В. Тищенко та ін.) довели, що діти п'ятирічного віку висловлюють міркування, якщо володіють узагальненими знаннями про факти і явища навколишнього середовища та причинно-наслідкові зв'язки і відношення в ньому, оперують судженнями, аналізують, систематизують, узагальнюють, класифікують тощо.

Міркування як специфічний тип висловлювання складається з суджень, для будувannya яких застосовуються специфічні причинно-наслідкові сполучники: тому що, так, як, адже, оскільки, через те що; прислівники, що визначають ієрархію доведень: по-перше, по-друге, внаслідок, зрештою, в цілому [1].

Отже, дошкільники із ЗНМ мають певні труднощі в оволодінні граматичною стороною мовлення, тому формування вмінь будувати судження, як ми вбачаємо, граматичну категорію, неможливо без систематичної, послідовної корекційної роботи.

Для нас цікавий той факт, що ланцюг логічних взаємопов'язаних суджень утворює особливий вид висловлювання – міркування, тобто різновид усного монологічного мовлення чи його "функціонально-смісловий" тип (за О.Нечаєвою).

Починаючи роботу з формування елементарних міркувань, як різновиду зв'язного монологічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ, ми пропонуємо звернути увагу на формування вміння будувати елементарні судження, узагальнюючи знання дітей про факти і явища навколишнього середовища та причинно-наслідкові зв'язки і відношення в ньому засобами художньо-мовленнєвої діяльності.

На думку багатьох вчених (А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Карпинської, З. Ленів, Л. Журавльової та ін.) художньо-мовленнєва діяльність увібрала всі чинники, необхідні для розвитку мовлення і виховання мовленнєвої культури дітей дошкільного віку.

Спрямовуючи зусилля на розв'язання виокремленого корекційного завдання, ми працюємо також над рішенням проблеми виховного характеру. А саме, виховання особистості як повноцінного діяча суспільства.

У освітній лінії "Особистість дитини" Базового компонента дошкільної освіти (1999) виокремлено підрозділ "Самосвідомість", в якому чітко визначено досягнення дитини – випускника дошкільного закладу. А саме: "Вміє порівняти себе (досягнення, якості, вчинки) з іншими. Усвідомлює зв'язок своєї самооцінки з реальними досягненнями та оцінками авторитетних дорослих. Співвідносить свої домагання з можливостями, успіхами та невдачами; розуміє, чим викликане позитивне і негативне судження про неї інших. Орієнтується у своїх чеснотах і вадах, виявляє самоповагу, елементарну гідність. Прагне утвердитись у своїх моральних якостях, виявляє впевненість у своїх можливостях. Розуміє, що самовихваляння є негативним проявом, який зачіпає гідність іншої людини".

Такі вчені, як Л. Артемова, А. Богуш, А. Бородич, Н. Водолага, Н. Гавриш, А. Запорожець, О. Лещенко, Є.Лукина, Н. Карпинська, Л. Славіна, Л. Таллер, С. Чемортан та ін. вважають, що художньо-мовленнєва діяльність має змістовні ресурси для виховання у дошкільників оцінно-етичної спрямованості власної поведінки, вони відзначають, що в дошкільному віці виникають перші етичні оцінки, на підставі яких діти вчаться диференціювати позитивні та негативні вчинки.

Це переконливо довів А. Запорожець, який організував з дітьми старшого дошкільного віку драматичний театр. У процесі підготовки вистав діти знайомились із художнім текстом-сценарієм, оцінювали поведінку і вчинки героїв, гру своїх однолітків. За його словами, "іноді, навіть, неживі предмети піддаються суворій оцінці, якщо дитина не знаходить потрібного живого персонажа, на якого можна було б покласти відповідальність за те, що трапилось" [4].

Дослідження вчених (А. Богуш, А. Бородич, Н. Водолага, Н. Гавриш, О. Монке) показали, що в самому процесі слухання художнього твору думка дитини і її почуття виступають нероздільно, оскільки у ставленні дитини до того чи іншого героя вже наявний оцінний момент, а оцінка є результатом аналізу і синтезу.

Отже, за даними вчених, сприймання дітьми дошкільного віку художніх творів носить активний, дійовий

характер, що позитивно впливає на формування оцінно-етичних суджень у дітей.

О. Монке було вперше науково обґрунтовано сутність поняття “оцінно-етичні судження” дітей дошкільного віку. А саме, під оцінно-етичними судженнями автор розуміє висловлювання, в яких на основі аналізу процесу і результату діяльності (змісту художніх творів) стверджується або заперечується адекватність поведінки чи вчинку людини (героя художнього твору) морально-етичним нормам, що прийняті в суспільстві; це характеристика певного ставлення особистості до поведінки (чи окремого вчинку) іншої людини (героя художнього твору); розкриття мотивів, що спонукали дитину до вибору відповідної оцінки [6].

О. Монке встановила послідовні стадії формування оцінно-етичних суджень дітей у процесі художньо-мовленнєвої діяльності у дошкільників без мовленнєвих порушень: сприймання художніх творів; розуміння змісту художнього тексту; усвідомлення дій і вчинків героїв художніх творів; емоційний відгук на поведінку і вчинки героїв у формі співчуття, співпереживання, схвалення, засудження; оцінно-етичні висловлювання дітей щодо поведінки і вчинків героїв; мотивація висловленої оцінки.

Висновки. Отже, все зазначене дає змогу зробити висновок, що формування зв'язного монологічного мовлення, а саме, його функціонально-смыслового типу – елементарних міркувань, у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ є актуальним на сьогоднішній день і потребує ґрунтовних наукових досліджень. Ми вважаємо, що одним із напрямів рішення цієї проблеми є систематична, послідовна робота з формування оцінно-етичних суджень у старших дошкільників із ЗНМ засобами художньо-мовленнєвої діяльності.

У подальших наших дослідженнях ми плануємо розробити та експериментально апробувати діагностичну та корекційну методики з означеної проблеми.

Література

1. **Богущ А.** Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика / Богущ А. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 216 с. 2. **Блонский П.П.** Психология доказывания и особенности у детей / П.П. Блонский // Вопросы психологи. – 1964. – № 3. – С. 41–54. 3. **Гавриш Н.В.** Развитие мовленнєвотворчої діяльності в дошкільному дитинстві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора педагогічних наук: 13.00.02 / Н.В. Гавриш. – К., 2002. – 32 с. 4. **Запорожец А.В.,** Эльконин Д.Б. Психология личности и деятельности дошкільника / А.В. Запорожец, Д.Б. Эльконин. – М.: Просвещение, 1965, – 245 с. 5. **Лалаева Р.И.** Формирование лексики и грамматического строя у дошкольников с общим недоразвитием речи / Р.И. Лалаева, Н.В. Серебрякова. – СПб: СОУЗ, 2001. – 220 с. 6. **Монке О.С.** Формування оцінно-етичних суджень у художньо-мовленнєвій діяльності дітей старшого дошкільного віку: дис. ...на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук.: 13.00.02 / Монке Олена Станіславівна. – Одеса, 2002. – 214 с. 7. **Омеляненко А.В.** Навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповіді-родуми: монографія / Алла Омеляненко. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 196 с. 8. **Рибцун Ю. В.** Шляхи формування зв'язного монологічного мовлення у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення / Ю. В. Рибцун // Теорія і практика сучасної логопедії: Збірник наукових праць: Вип. 3. – К.: Актуальна освіта, 2006. – С.136–144.

References

1. **Bogush A.A.** Pre linguistics: theory and practice / Bogush A.A. – Zaporozhye: Education, 2000. – 216 p. 2. **Blonsky P.P.** Psychology of proof and especially in children / P.P. Blonsky // Questions of psychologists. – 1964. – № 3. – P.41-54. 3. **Gavrish N.V.** Development of verbal creativity in the preschool child: Thesis Doctor of pedagogical sciences: 13.00.02 / N.V. Gavrish. – K., 2002. – 32. 4. **Zaporozhets A.V.** Psychology of personality and activity doshkolnyka / A.V. Zaporozhets – M.: Education, 1965, - 245 p. 5. **Lalaeva R.I.** Formation of vocabulary and grammatical parade doshkolnykov s obschym nedorazvytyem speech / R.I. Lalaeva, N.V. Serebriakova. – St. Petersburg: UNION, 2001. – 220 p. 6. **Monk O.S.** Appreciable formation and ethical judgments in art and language activities preschool children: Dissertation. ... for the sciences. stupas. candidate. ped. Science.: 13.00.02 / Monk Helen S.. – Odessa, 2002. – 214 p. 7. **Omelianenko A.V.** Training preschool children make story-rodumy: monograph / Alla Omelianenko. – Donetsk: South-East, 2009. – 196 p. 8. **Rybtsun J.V.** The ways of forming the halting monologue speech of pre-schools who have general underdevelopment of speech / J.V. Rybtsun // Theory and practice of modern logopaedics: Collection of scientific works. Edition 3. Atual education, 2006. – С.136–144.

Бондаренко Н.А. Шляхи формування зв'язного монологічного мовлення у старших дошкільників із ЗНМ

У статті розглядається проблема формування елементарних міркувань, як різновиду зв'язного монологічного мовлення. Здійснено теоретичний аналіз досліджень з розвитку усного мовлення у дітей старшого дошкільного віку. Визначено, що оволодіння зв'язним мовленням можливо тільки при наявності певного рівня сформованості словникового запасу та граматичної структури мовлення. За дослідженнями В. Тищенко, І. Марченко, М. Шеремет визначені труднощі програмування змісту розгорнутих висловлювань та їх мовного оформлення у дітей з загальним недорозвиненням мовлення. За дослідженнями зарубіжних та вітчизняних науковців міркування охарактеризовані як специфічний тип висловлювання, що складається з суджень логічно взаємопов'язаних між собою. Означені шляхи розвитку зв'язного монологічного мовлення через формування оцінно-етичних суджень у старших дошкільників із ЗНМ засобами художньо-мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: монологічне мовлення, елементарні міркування, загальне недорозвинення мовлення, оцінно-етичні судження.

Бондаренко Н.А. Пути формирования связной монологической речи у старших дошкольников с ОНР

В статье рассматривается проблема формирования элементарных рассуждений, как разновидности связной монологической речи. Осуществлен теоретический анализ исследований по развитию устной речи у детей старшего

дошкольного віку. Визначено, що оволодіння зв'язною мовою можливо тільки при достатньому рівні сформованості лексико-граматичної структури мови. В роботах В. Тищенко, І. Марченко, М. Шеремет визначено складності програмування змісту розгорнутих висловлювань і їх мовного оформлення у дітей з загальним недорозвитком мови. В дослідженнях зарубіжних і вітчизняних науковців висловлювання охарактеризовані як специфічний тип висловлювання, в структуру якого входять логічно пов'язані між собою висловлювання. Визначено шляхи розвитку зв'язної монологічної мови через формування оціночно-етических висловлювань у старших дошкільників з ОНР засобами художньо-мовної діяльності.

Ключові слова: монологічна мова, елементарні висловлювання, загальне недорозвиток мови, оціночно-етическі висловлювання.

Bondarenko N.A. The ways of forming the halting monologue speech of elder pre-school age children who have general underdevelopment of speech

The main theme of the article is the problem of formation of elementary considerations, as a kind of halting monologue speech. It was accomplished the theoretical analysis of researches on the development of speech of preschool age children. During the research was determined that to master the halting monologue speech is possible, only if the appropriate level of forming the vocabulary and grammar structure of speech is available. According to researches of V. Tishchenko, I. Marchenko, M. Sheremet were determined the difficulties of programming the detailed content of speech and language processing by children with general speech underdevelopment. According to researches of foreign and Ukrainian scientists the discourse that was characterized as specific type of applying the considerations, that should contain the judgments logically interconnected. Were defined the ways for the development of halting monologue speech through the formation of appreciable and ethical judgments of older preschoolers with general speech underdevelopment by means of artistic speech activity.

Keywords: monologue speech, elementary reasoning, general underdevelopment of speech, to evaluate ethical judgments.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2013 р.

Стаття прийнята до друку 10.11.2013 р.

Рецензент: д.п.н., проф.М.К.Шеремет

УДК 376.1-056.264:376.1-056.34

**ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ МОВЛЕННЕВОГО ДЕФЕКТУ
У ДІТЕЙ З ВАДАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Боряк О.В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Удосконалення та модернізація системи спеціальної освіти в світі інклюзивного навчання охоплює різні категорії дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Сучасний стан педагогічної практики вимагає від психолого-педагогічної діагностики інформації про особливості аномального розвитку, що виникають при тотальних ураженнях мозку. Враховуючи тісний взаємозв'язок мови та мислення та одночасну самостійність мовленнєвої функції дослідження особливостей формування мовленнєвої діяльності та з'ясування специфічних відхилень у її розвитку, що відбивають характер основного дефекту, можуть надати додаткові відомості для диференціального діагностування психічного розвитку дитини та подальших очікуваних результатів розвивально-корекційної та навчально-корекційної роботи.

Серед існуючих нозологій осіб із порушеннями психічного та (або) фізичного розвитку особливе місце займають діти з вадами інтелектуального розвитку (розумовою відсталістю).

Методи і прийоми навчання розумово відсталих дітей розробляються в спеціальній педагогіці протягом багатьох років, але досліджень, присвячених особливостями організації та здійснення комплексної логопедичної роботи в умовах спеціальних закладів освіти для цієї нозології майже відсутні. Сучасні корекційні заклади освіти, що працюють з дітьми з різним ступенем розумової відсталості, навіть сьогодні, мають значні труднощі у виборі форм та методів здійснення логокорекційної роботи. Цей факт обумовлений відсутністю регламентуючих документів, підручників; спеціального дидактичного інструментарію, публікацій в спеціальній педагогічній літературі, що висвітлюють практичний досвід роботи з дітьми з різним ступенем розумової відсталості.

Майже в усіх закладах освіти, під час роботи з розумово відсталими дітьми, логопеди-практики впроваджують методи, прийоми, технології логопедичної роботи розроблені для дітей без порушень у розвитку. У зв'язку з цим метою цієї статті є аналіз літературних джерел, щодо визначення структури мовленнєвого дефекту при порушеннях інтелектуального розвитку.

Окремі проблеми сучасної логопедії зосереджено в роботах українських науковців, серед яких: розвиток та формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) (Л.Ф. Трофименко), формування інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності у розумово відсталих дошкільників (В.В. Тищенко), корекція порушень писемного мовлення у дітей із дитячим церебральним паралічем (Е.А. Данілавічюте), розвиток писемного мовлення у дітей із тяжкими порушенням мовлення (Н.В. Чердиченко),